

Mariusz Żuławnik

Działania Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku wobec Polskiego Stronnictwa Ludowego podczas wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 1947 r.

Activities of the District Office of Public Service in Plock against the Polish People`s Party during elections to the Legislative Parliament in 1947

Streszczenie: Artykuł przedstawia działania i przestępstwa popełnione przez funkcjonariuszy Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku podczas wyborów do Sejmu Ustawodawczego z 1947 r. Represje dotyczyły głównie działaczy Polskiego Stronnictwa Ludowego, które miało wielu zwolenników w powiecie płockim.

Słowa kluczowe: Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku, wybory do Sejmu Ustawodawczego, Polska Partia Robotnicza, Polskie Stronnictwo Ludowe, powiat płocki.

Summary: The article presents the activities and offenses committed by officers of The District Office of Public Security in Plock during elections to the Legislative Parliament in 1947. The repression concerned mainly the activists of the Polish People`s Party, which had many supporters in the county of Plock.

Keywords: the District Office of Public Security in Plock, elections to the Legislative Parliament, Polish Workers` Party, Polish People`s Party, county of Plock.

Wybory do Sejmu Ustawodawczego z 19 stycznia 1947 r. zakończyły okres walki politycznej o władzę w powojennej Polsce. Położyły także kres nadziejom części społeczeństwa na zakończenie dyktatury Polskiej Partii Robotniczej, która dążyła do wprowadzenia nad Wisłą ustroju politycznego na wzór sowiecki. Komuniści zapewnili sobie władzę przede wszystkim dzięki sfałszowaniu wyników głosowania. Podczas długotrwałej kampanii wyborczej w pełni wykorzystywali aparat bezpieczeństwa, który odegrał szczególną rolę w przygotowaniu wyborów, sfałszowaniu wyników głosowania oraz rozbiciu największej partii opozycyjnej w kraju – Polskiego Stronnictwa Ludowego. Znaczny w tym udział miała nowo powstała tajna policja polityczna, którą na ziemi płockiej reprezentował Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku¹. Podczas wyborów parlamentarnych funkcjonariusze bezpieki wykorzystali doświadczenia zdobyte podczas referendum ludowego z 30 czerwca 1946 r., które było nie tylko swoistym sprawdzianem popularności komunistów w społeczeństwie, ale także odwlekało termin wyborów parlamentarnych o ponad sześć miesięcy². Okres ten pepeerowcy wykorzystali na rozpracowanie i rozbicie opozycji kierowanej przez Stanisława Mikołajczyka.

Początki PUBP w Płocku sięgają 21 stycznia 1945 r. Tuż po wyparciu Niemców do historycznej stolicy Mazowsza przybyła z Warszawy Grupa Operacyjna na województwo warszawskie z por. Tadeuszem Konopką na czele. Jej zadaniem była budowa struktur policji politycznej na ziemi płockiej³. Na siedzibę bezpieki wybrano budynek mieszczący się przy ul. Dominikańskiej 5 (obecnie ul. 1 Maja 3/5), w którym w okresie okupacji urzędowało gestapo. W 1945 r. do urzędu przyjęto 168 funkcjonariuszy, a w ciągu następnego roku zaledwie 22. W większości były to osoby poniżej 30 roku życia, pozbawione należytego wykształcenia i przygotowania do służby w tego rodzaju formacji⁴. Podczas kampanii wyborczej i wyborów do Sejmu Ustawodawczego funkcję p.o. szefa

¹ O strukturze płockiej bezpieki, jej kadrach i głównych kierunkach działań pisał J. Pawłowicz, *Ludzie płockiej bezpieki. Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Płocku 1945-1956*, Warszawa 2007.

² Na temat referendum ludowego patrz m.in. C. Osękowski, *Referendum 30 czerwca 1946 r. w Polsce*, Warszawa 2000; *Referendum z 30 czerwca 1946 r. Przebieg i wyniki*, oprac. A. Paczkowski, Warszawa 1993.

³ J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 17.

⁴ Tamże, s. 156.

PUBP pełnił ppor. Stefan Gołębiewski – płocczanin, uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r., podczas wojny działacz organizacji komunistycznej „Sierp i Młot” oraz żołnierz Armii Ludowej⁵. Jego zastępcą był ppor. Sergiusz Niczyporuk – mieszkaniec Płocka narodowości rosyjskiej, w okresie międzywojennym działacz komunistyczny, po wojnie II sekretarz Komitetu Powiatowego PPR w Płocku⁶. Ppor. Niczyporuk nadzorował pracę Sekcji 5 (społeczno-politycznej), której funkcjonariusze byli odpowiedzialni za wyborczy terror i fałszowanie wyników głosowania.

Główne kierunki działań PUBP w Płocku w pierwszym okresie jego funkcjonowania koncentrowały się na walce z przeciwnikami władzy komunistycznej. Przede wszystkim bezpieka dążyła do likwidacji żołnierzy podziemia niepodległościowego i lokalnych struktur Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych. Ponadto kontrolowała przebieg reformy rolnej i referendum ludowego, dopuszczając się przy tym licznych nadużyć. Podczas przeprowadzonej w marcu 1945 r. parcelacji majątków ziemskich ubecy – za zgodą władz powiatowych PPR – wyrzucali z domów prawowitych właścicieli i konfiskowali ich ziemię⁷. Ponadto miejscowy urząd swoje ostrze wymierzył w PSL, ugrupowanie, którego wpływy na ziemi płockiej u schyłku 1945 r. były bardzo duże. Pod koniec następnego roku stronnictwo liczyło tam 2,1 tys. członków⁸. Funkcjonariusze bezpieki m.in. brali udział w rozbiciu zjazdu działaczy ludowych z Mazowsza, który odbył się 18 sierpnia 1946 r. w kościele pw. św. Stanisława Kostki w Płocku. Wspólnie z bojówką PPR i funkcjonariuszami Milicji Obywatelskiej zaatakowali zgromadzonych aktywistów i sympatyków partii Mikołajczyka, dotkliwie ich bijąc i niszcząc sztandary kilku zarządów powiatowych PSL z Mazowsza⁹.

⁵ Tamże, s. 167.

⁶ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie (dalej: AIPN), sygn. 0892/550, Teczka personalna Sergiusza Niczyporuka; J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 51-52, przyp. 115, s. 278.

⁷ J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 25-64.

⁸ Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie (dalej: AZHRL), PSL, sygn. 113, k. 2, Protokół nr 6 posiedzenia plenum Zarządu Wojewódzkiego PSL w Warszawie w dn. 22 XII 1945 r.; R. Turkowski, *Ludowcy Mazowsza Północnego w okresie istnienia systemu komunistycznego (1945-1989)*, w: *Wieś – chłopi – ruch ludowy na Północnym Mazowszu w XX w.*, Ciechanów 1996, s. 64, tab. 2.

⁹ Szeroko na ten temat: M. Żuławnik, *Zakrwawione sztandary. Zjazd Polskiego Stronnictwa Ludowego w Płocku 18 sierpnia 1946 r.*, „Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny” 2016, t. 8, s. 115-123.

Termin wyborów do sejmu, którego głównym zadaniem było uchwalenie nowej konstytucji, prezydium Krajowej Rady Narodowej wyznaczyło na 19 stycznia 1947 r.¹⁰ Powiat płocki znalazł się w Okręgu Wyborczym nr 3, w którego skład weszły także powiaty ciechanowski, gostyński, płoński, pułtuski i sierpecki¹¹. Cały okręg zamieszkiwało 523 tys. osób, z tego w powiecie płockim – 121,5 tys.¹² Na siedzibę okręgowej komisji wyznaczono położony centralnie Płońsk¹³. Ziemię płocką podzielono na 41 obwodów wyborczych, natomiast jej stolicę na 12. W całym kraju bezpieka dokonała podziału powiatów i gmin pod względem zagrożenia ze strony zbrojnego podziemia niepodległościowego i opozycji politycznej. W Płockiem do gmin średnio zagrożonych (kategoria B) zaliczono 25, do słabo zagrożonych (C) – 16, natomiast nie wykazano gmin bardzo zagrożonych (A) i spokojnych (D)¹⁴. PSL największe wpływy posiadało w gm. Drobin, a mieszkający tam członkowie i sympatycy partii Mikołajczyka byli szczególnie narażeni na represje ze strony policji politycznej.

Wybory parlamentarne odbyły się w oparciu o uchwaloną przez KRN ordynację wyborczą z 22 września 1946 r.¹⁵, która przewidywała

¹⁰ Dz.U. 1946, nr 48, poz. 274. Szeroko na temat kampanii wyborczej i wyborów zob. m.in. *Kampania wyborcza i wybory do Sejmu Ustawodawczego 19 I 1947 r.*, oprac. J. Wrona, Warszawa 1999; *Koniec jałtańskich złudzeń. Sfałszowane wybory – 19 I 1947*, red. M. Wenklar, Kraków 2007; C. Osękowski, *Wybory do sejmu z 19 stycznia 1947 r. w Polsce*, Poznań 2000; M. Skoczylas, *Wybory do Sejmu Ustawodawczego z 19 stycznia 1947 r. w świetle skarg ludności*, Warszawa 2003; S. Wójcik, *Sfałszowane wybory*, Warszawa 1984.

¹¹ Tematyka wyborów parlamentarnych z 1947 r. w Płocku i powiecie płockim nie doczekała się jak dotąd należytego opracowania. Co prawda w okresie Polski Ludowej powstało kilka książek i artykułów, w których poruszono to zagadnienie, niemniej jednak są to prace prześiąknięte komunistyczną propagandą i należy do nich podchodzić z daleko idącą ostrożnością; zob. np. K. Dobrosielski, *Początki władzy ludowej i walka o jej utrwalenie w województwie warszawskim w latach 1944-1947*, Warszawa 1980; B. Syzdek, *Początki kształtowania się władzy ludowej w województwie warszawskim*, „Rocznik Mazowiecki” 1967, t. 1, s. 53-67; F. Dorobek, *Płock i ziemia płocka w 1945 r.*, Płock 1980; J. Kosmaczewski, *Ruch ludowy na terenach obecnego województwa płockiego w latach 1945-1949*, „Notatki Płockie” 1984, nr 4, s. 48-51; A. Panek, *Niektóre uwagi o rozwoju organizacyjnym i działalności odrodzonej PPS w Płocku w latach 1845-1948*, „Notatki Płockie” 1979, nr 1, s. 8-14.

¹² *Mały rocznik statystyczny 1947*, Warszawa 1947, s. 15, tab. 5.

¹³ *Płock i wybory*, „Jedność Mazowiecka”, 4 XII 1946.

¹⁴ AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 79, Raport pełnomocnika MBP z przygotowań do wyborów w powiecie płockim, 23 XII 1946 r.

¹⁵ Dz.U. 1946, nr 48, poz. 274; C. Osękowski, dz. cyt., s. 36-39.

pięcioprzymiotnikowe głosowanie: powszechne, tajne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne. Dawała ona komunistom i ich politycznym sojusznikom szerokie możliwości pozbawiania wyborców prawa do głosowania. A te przysługiwało każdemu obywatelowi Rzeczypospolitej Polskiej, który w dniu wyborów ukończył 21 rok życia, jednak zgodnie z art. 2 ordynacji z list wyborczych można było skreślić osoby pozbawione zdolności do działań prawnych, pozbawione praw publicznych, wpisane na niemiecką listę narodowościową (jeżeli nie zostały zrehabilitowane), kolaborujące z niemieckim okupantem, a także „osoby współpracujące z podziemnymi organizacjami faszystowskimi lub bandami [zbrojnymi organizacjami niepodległościowymi – przyp. MŻ], dążącymi do obalenia demokratycznego ustroju Państwa”. Komuniści szeroko korzystali z tego artykułu, siejąc strach wśród wyborców, o czym donosił pełnomocnik Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego ds. wyborczych w województwie warszawskim: „Pozbawienie prawa głosu, w myśl art. 2 Ord[ynacji] Wyb[orczej] wywołało panikę szczególnie na wsiach”¹⁶.

W Okręgu Wyborczym nr 3 zarejestrowano cztery listy: nr 1 – PSL, nr 2 – Stronictwo Pracy, nr 3 – Blok Stronnictw Demokratycznych i Związków Zawodowych (tzw. Blok Demokratyczny – wspólna lista wyborcza PPR i zależnych od niej partii satelickich: Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronictwa Demokratycznego i Stronictwa Ludowego), nr 4 – PSL „Nowe Wyzwolenie”¹⁷. Prym w Bloku Demokratycznym wiodła partia komunistyczna, natomiast drugą siłą polityczną była PPS, posiadająca na tym terenie spore tradycje. Ponadto z pepeerowcami ściśle współpracowało zarówno SP, jak i PSL „Nowe Wyzwolenie”. Oba ugrupowania nie odgrywały jednak większej roli w życiu politycznym Płocka i powiatu płockiego, podobnie zresztą jak wchodzące w skład bloku SD i SL, o czym może świadczyć nie tylko mała liczba członków, ale także brak zdecydowanej aktywności¹⁸. Taki

¹⁶ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 218, Sprawozdanie z akcji wyborczej pełnomocnika MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim, 23 I 1947 r.

¹⁷ Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Biuro Generalnego Komisarza Wyborczego w Warszawie (dalej: AAN, BGKW), sygn. 16, k. 24-25, Protokół nr 3 posiedzenia Okręgowej Komisji Wyborczej nr 3 w Płońsku, 2 I 1947 r.

¹⁸ Zob. np. Archiwum Państwowe w Warszawie, Urząd Wojewódzki Warszawski, Wydział Społeczno-Polityczny (dalej: APW, UWW, WSP), sygn. 138, k. 1, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za maj 1945 r.; tamże, k. 39, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za czerwiec 1945 r.

układ sił politycznych doprowadził do tego, że jedynym przeciwnikiem komunistów w wyborczej walce – nie tylko na ziemi płockiej – było ugrupowanie kierowane przez Stanisława Mikołajczyka¹⁹. 19 grudnia 1946 r. Zygmunt Załęski, pełnomocnik listy kandydatów PSL na posłów z płońskiego okręgu wyborczego, przesłał do Okręgowej Komisji Wyborczej wykaz 14 kandydatów na posłów wraz z podpisami 349 wyborców. Z ziemi płockiej kandydowali czołowi działacze Zarządu Powiatowego PSL: prezes Tomasz Korczak i skarbnik Antoni Wiatr²⁰.

Główne kierunki działań komunistycznej policji politycznej w okresie kampanii wyborczej zmierzały przede wszystkim do kształtowania komisji wyborczych, inwigilowania osób wchodzących w ich skład oraz kontrolowania kandydatów na posłów. Ponadto bezpieka dążyła do paraliżowania działalności PSL, a w jego następstwie do likwidacji powiatowych struktur stronnictwa. Stosowała przy tym różne formy represji wobec działaczy chłopskich – zastraszania i prześladowania, aresztowania prewencyjne i rewizje domowe, wydalenia z pracy i gospodarstw rolnych, pobicia i skrytobójstwa, ataki na lokale należące do stronnictwa, tłumienie zgromadzeń²¹. Wszystkie te czynności aparat bezpieczeństwa wykonywał nie tylko własnymi siłami, ale także przy pomocy informatorów i agentów, którzy dość często rekrutowali się spośród działaczy peeselowskich. Nic więc dziwnego, że starosta płocki prognozował na dwa miesiące przed głosowaniem, że lokalne struktury PSL zostaną w niedługim czasie rozpracowane i zlikwidowane²².

Jednym z podstawowych zadań funkcjonariuszy aparatu represji było opanowanie i kontrola komisji wyborczych, co miało umożliwić komunistom sfalszowanie wyborów. W październiku 1946 r. sformułowano zadania organów bezpieczeństwa w kształtowaniu komisji wybor-

¹⁹ Na temat życia politycznego Płocka i powiatu płockiego patrz: F. Dorobek, dz. cyt.; A.M. Stogowska, *Płock po II wojnie światowej (1945-1946)*, „Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny” 2015, t. 7, s. 28-38.

²⁰ AAN, BGKW, sygn. 16, k. 13, Kandydaci na posłów z PSL w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 29 XII 1946 r.; AZHRL, PSL, sygn. 121, k. 1, Lista kandydatów na posłów z województwa warszawskiego; J. Gmitruk, *Wykaz wojewódzkich i powiatowych władz stronnictw ludowych*, w: *Ruch ludowy na Mazowszu, Kurpiach i Podlasiu*, red. A. Łuczak, Warszawa 1975, s. 415.

²¹ C. Osekowski, dz. cyt., s. 73-74.

²² APW, UWW, WSP, sygn. 160, k. 38, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za listopad 1946 r.

czych: „Pracę wyborczą rozpocząć natychmiast. Wziąć czynny udział w doborze składu Komisji Wyborczych (eliminować wrogie elementy). Uzyskać dane o kandydatach (typowanych) na posłów. Ujawnić wrogie, szkodliwe i skompromitowane elementy. Zwrócić uwagę na dzikie listy i zapobiec możliwości wykorzystania ich przez wroga”²³. 2 grudnia 1946 r. minister bezpieczeństwa publicznego określił zakres zadań funkcjonariuszy UB, które miały polegać m.in. na werbowaniu do tajnej współpracy członków komisji i mieszkańców danego okręgu wyborczego oraz na utrzymywaniu ścisłego kontaktu z powiatowym sztabem wyborczym, w którego skład wchodził szef miejscowego UB lub jego zastępca, komendant powiatowy MO lub jego zastępca oraz najstarszy stopniem oficer jednostki wojskowej stacjonującej na danym terenie. Początkowo władze bezpieczeństwa starały się wprowadzać do komisji osoby uprzednio pozyskane do współpracy, a dopiero później następował proces werbowania członków już istniejących komisji. Podczas werbunku stosowano cztery metody: z pobudek patriotycznych, finansowych, na podstawie materiałów kompromitujących (np. nielegalne posiadanie broni, współpraca z Niemcami podczas okupacji, głoszenie hasła antypaństwowych i antyrządowych itd.), a także przez zastraszanie.

W całej Polsce policja polityczna zwerbowała 162 członków komisji okręgowych (44,5 proc.) oraz 23 300 członków komisji obwodowych (48 proc.)²⁴. Zdaniem ppłk. Tadeusza Paszty, szefa Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, na całym Mazowszu zwerbowano do stałej współpracy 118 członków komisji wyborczych, przy czym w powiecie płockim – 10 osób (nie podano ich przynależności partyjnej)²⁵. W pozostałych powiatach wchodzących w skład płockiego okręgu wyborczego liczba osób pozyskanych do współpracy przedstawiała się następująco: Pułtusk – 12 (PPS – 5, PPR – 4, SL – 2, SD – 1), Sierpc – 9 (PPS – 4, PPR i SL – po 2, SD – 1), Ciechanów – 4 (PPS – 2, PPR i SL – po 1)²⁶. Płoccy informatorzy złożyli 76 doniesień i pod tym względem w całym województwie ustępowali jedynie członkom komisji wyborczej z Włoch w powiecie

²³ Cyt. za: C. Osekowski, dz. cyt., s. 65.

²⁴ Tamże, s. 67.

²⁵ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 237, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

²⁶ Tamże.

warszawskim²⁷. Ostatecznie komisje obwodowe na ziemi płockiej sformowano na początku listopada 1946 r. Wśród zasiadających w nich osób nie było ani jednego członka PSL²⁸. Składy osobowe komisji bezpieczeństwa oceniła jako pewne (19 komisji), mieszane (21) i niepewne (1)²⁹. Ta ostatnia znajdowała się w Płocku, a została zakwalifikowana jako niepewna tylko dlatego, że zasiadało w niej dwóch sędziów³⁰.

Informacje na temat członków komisji wyborczych gromadzono w teczkach obserwacyjnych, które zgodnie z wytycznymi MBP założono na każdy obwód wyborczy³¹. Podkomendni ppor. Niczyporuka nie mieli doświadczenia w prowadzeniu tego rodzaju dokumentacji, ponieważ przed referendum ludowym nie zdążyli ich założyć³². Do teczek, które prowadzili wyznaczeni funkcjonariusze, trafiały wszelkie informacje dotyczące sytuacji politycznej w obwodzie, ochrony obwodu wyborczego, wyborców, a także działań podejmowanych przeciwko opozycji politycznej i zbrojnemu podziemi. Co jakiś czas te czki obserwacyjne były poddawane kontroli, które wykazywały pewne niedociągnięcia w województwach białostockim, kieleckim, rzeszowskim, a także w niektórych powiatach województwa warszawskiego. Zastrzeżenia dotyczyły przede wszystkim niesystematyczności w zbieraniu informacji. Ppor. Waldemar Brycki, pełnomocnik MBP na Okręg Wyborczy nr 3, w taki oto sposób scharakteryzował wartość dokumentów: „Stan teczek obserwacyjnych jest dobry we wszystkich powiatach. Wiele jest materiału do wykorzystania na przyszłość”³³. Nie ulega wątpliwości, że te czki stanowiły dla komunistów niezwykle cenne źródło informacji o przeciwnikach politycznych nie tylko podczas kampanii wyborczej, ale także jeszcze przez wiele lat po wyborach.

²⁷ Tamże.

²⁸ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 2, k. 120, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 28 X-8 XI 1946 r.

²⁹ AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 79, Raport pełnomocnika MBP z przygotowań do wyborów w powiecie płockim, 23 XII 1946 r.

³⁰ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 225, Raport pełnomocnika MBP na Okręg Wyborczy nr 3, [b.d.].

³¹ C. Osękowski, dz. cyt., s. 67-68.

³² AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 68, Sprawozdanie szefa PUBP w Płocku dot. przygotowań do referendum ludowego w Płocku i powiecie, [b.d.].

³³ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 225, Raport pełnomocnika MBP na Okręg Wyborczy nr 3, [b.d.].

Obok członków komisji wyborczych funkcjonariusze „bezpieczeństwa” werbowali do tajnej współpracy także lokalnych działaczy chłopskich oraz zwykłych mieszkańców ziemi płockiej, którzy mieli bezpośredni kontakt m.in. z Korczakiem czy Wiatrem. Wśród konfidentów znalazły się m.in. osoby ukryte pod pseudonimami: „Nadzieja”, „Kot”, „Ryś”, „Figura”, „Kałamarnicz”. Do końca listopada 1946 r. ubecy pozyskali 10 wójtów i 90 sołtysów³⁴. Dwa miesiące przed wyborami wśród osób posiadających legitymacje peeselowskie było 4 agentów i 14 informatorów³⁵. Dzięki nim policja polityczna dysponowała różnej wartości informacjami, które następnie wykorzystywała przy rozpracowywaniu i likwidowaniu lokalnych struktur stronnictwa.

Jednym z głównych narzędzi bezpieczeństwa w walce z opozycją polityczną w okresie poprzedzającym wybory były areszty prewencyjne³⁶. W całym województwie warszawskim funkcjonariusze UB dokonali 1559 aresztowań prewencyjnych i 1656 rewizji domowych, przy czym na terenie Płocka i powiatu płockiego aresztowali 99 osób i przeprowadzili 30 rewizji³⁷. Stanisław Gołębiowski pisał w sprawozdaniu z działalności urzędu w okresie od 18 do 28 grudnia 1946 r.: „W ostatniej dekadzie zatrzymaliśmy 26 osób[,] czł[onków] PSL-u podejrzanych o posiadanie broni lub kontakt z bandami, jako też i o świadczenia rzeczowe. Jeden z nich odesłany do Komisji Specjalnej za świadczenia, jeden pod sankcją o pistolet, reszta zwolniona, dalsze [aresztowania] w toku”³⁸. Kilka dni przed 19 stycznia płocki ubecy zatrzymali kolejnych 75 członków i sympatyków PSL³⁹.

Jedną z osób aresztowanych przez płocką policję polityczną był członek ścisłego kierownictwa lokalnej organizacji PSL oraz kandydat na posła, Antoni Wiatr. Po raz pierwszy zatrzymano go 6 grudnia 1946 r.;

³⁴ AIPN, sygn. 0206/127, t. 1, k. 8, Raport przedwyborczy szefa PUBP w Płocku, 24 XI 1946 r.

³⁵ Tamże.

³⁶ AIPN, sygn. 022/62, k. 75-78, Księga zatrzymanych Sekcji Śledczej PUBP w Płocku od 1 V 1945 r.

³⁷ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 238, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

³⁸ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 2, k. 136, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 8-18 XII 1946 r.

³⁹ J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 66.

w płockim areszcie spędził dziesięć dni⁴⁰. Kilka tygodni później, 11 stycznia 1947 r., do jego gospodarstwa rolnego we wsi Kuchary w gm. Drobin przybyło ok. 40 funkcjonariuszy UB i MO, członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej i żołnierzy „ludowego” Wojska Polskiego. Po zatrzymaniu Wiatra, co miało miejsce dopiero kilka dni później, ponownie przewieziono go do Płocka, gdzie poddano wyczerpującemu przesłuchaniu. Nakłaniano go wówczas do rozwiązania powiatowych struktur PSL i grożono, że jeżeli tego nie uczyni, to całe jego gospodarstwo rolne zostanie zrównane z ziemią⁴¹. Wśród aresztowanych członków Zarządu Powiatowego PSL znalazł się także Waclaw Latarski, którego komuniści wypuścili na wolność dwa tygodnie przed wyborami⁴². Z kolei spośród szeregowych członków stronnictwa aresztowanych przez płocką bezpiekę znalazł się m.in. siedemdziesięciosześcioletni rolnik z gm. Drobin, którego ubecy nachodzili kilkakrotnie. Był on poddawany ciągłym przesłuchaniom, podczas których wypytywano go o członków zarządów gminnych i nakłaniano do porzucenia legitymacji partyjnej. Stosowano wobec niego także przemoc fizyczną, a podczas jednego z przesłuchań złamano mu dwa zębra⁴³.

Co prawda ubecy i milicjanci natrafiali na sporadyczny opór ze strony chłopów, niemniej jednak w bezpośredniej konfrontacji zwycięsko wychodzili ci pierwsi. Dla przykładu, 13 stycznia 1947 r. 11 osadników-kolonistów ze wsi Karsy w gm. Drobin odmówiło złożenia legitymacji peeselowskich oraz rozwiązania gromadzkiego koła, za co wszyscy zostali aresztowani przez funkcjonariuszy MO z Drobin⁴⁴.

Represyjna działalność bezpieki wobec działaczy chłopskich doprowadziła do tego, że wszelkie działania przedwyborcze ludowcy Mikołajczyka prowadzili w ścisłej konspiracji. W dniach 6-7 paździer-

⁴⁰ AIPN, sygn. 022/25, k. 85, Skorowidz zatrzymanych przez PUBP w Płocku; AIPN, sygn. 022/26, k. 12v-13, Księga kontrolna Biura Ewidencji PUBP w Płocku za 1946 r.

⁴¹ AAN, BGKW, sygn. 18, k. 7, Protest pełnomocnika listy kandydatów PSL na posłów przeciwko ważności wyborów w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 31 I 1947 r.

⁴² AIPN, sygn. 022/25, k. 45, Skorowidz zatrzymanych przez PUBP w Płocku; AIPN, sygn. 022/26, k. 14v-15, Księga kontrolna zatrzymanych przez PUBP w Płocku; J. Gmitruk, dz. cyt., s. 415.

⁴³ AAN, BGKW, sygn. 18, k. 7, Protest pełnomocnika listy kandydatów PSL na posłów przeciwko ważności wyborów w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 31 I 1947 r.

⁴⁴ Tamże.

nika 1946 r. odbyło się w Warszawie posiedzenie Rady Naczelnej PSL, na którym obecny był także Tomasz Korczak. Po powrocie do Płocka zwołał zebranie prezesów i sekretarzy gminnych kół stronnictwa, podczas którego pokrótce streścił przebieg posiedzenia oraz zgodnie z wytycznymi władz zakazał prowadzenia kampanii wyborczej w gminach⁴⁵. Niebawem jednak wśród członków Zarządu Powiatowego PSL rozpoczęto poszukiwania ochotników do prowadzenia akcji agitacyjno-propagandowej w terenie. Nikt jednak nie wyrażał zainteresowania w obawie przed aresztowaniem lub utratą życia⁴⁶. Kolejne zebranie ludowców odbyło się 22 listopada. Wówczas to prezesi gminnych kół stronnictwa otrzymali od Zarządu Powiatowego polecenie zorganizowania „trójek” gminnych, które miały działać w ścisłej tajemnicy przed szeregowymi członkami partii, a ich nazwiska miał znać jedynie Korczak⁴⁷. Ponadto do Zarządu Wojewódzkiego PSL w Warszawie przesłano listy zawierające po sześć nazwisk z każdej gminy, a wytypowane osoby miały być przygotowywane na członków komisji obwodowych⁴⁸. Szef płockiego UB zapewniał swoich przełożonych w Warszawie, że kiedy tylko funkcjonariusze przechwycą wykaz nazwisk, to bezzwłocznie przystąpią do zbierania „materiałów kompromitujących” występujące tam osoby⁴⁹. Podczas zebrania wybrano także kandydatów na posłów do sejm⁵⁰.

Funkcjonariusze „bezpieczeństwa” szczególnie ostro zwalczali peeselowskich mężów zaufania, którzy mieli ustawowe prawo do kontroli prawidłowości głosowania i obliczania wyników, a także tajny aparat wyborczy, który mógłby stać się źródłem informacji o rzeczywistym przebiegu wyborów i wynikach głosowania⁵¹. Tajny aparat wyborczy PSL w Płocku wybrano 5 grudnia 1946 r. Składało się na niego 13 mężów zaufania, jeden komisarz powiatowy i trzech komisarzy gminnych

⁴⁵ AIPN, sygn. 0126/124, k. 114, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 8-18 X 1946 r.

⁴⁶ Tamże, k. 124, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 8-18 XI 1946 r.

⁴⁷ AIPN, sygn. 0206/127, t. 1, k. 8, Raport przedwyborczy szefa PUBP w Płocku, 24 XI 1946 r.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Tamże.

⁵⁰ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 2, k. 133, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 28 XI-8 XII 1946 r.

⁵¹ C. Osękowski, dz. cyt., s. 96.

(odpowiedzialnych za prowadzenie kampanii wyborczej), jeden łącznik na linii Warszawa – Płock oraz czterech łączników gminnych. Łącznikiem powiatowym został Antoni Wiatr⁵². Niestety, na początku 1947 r. cały aparat został zdekonspirowany⁵³. Jak donosił po wyborach szef WUBP: „W związku z zawieszeniem działalności przez Pow[iatowy] Zarząd PSL-u wytypowani przez to stronnictwo mężowie zaufania odmówili [...] uczestniczenia w akcie wyborczym”⁵⁴. W całym okręgu nr 3 do lokali głosowania dopuszczono zaledwie 15 mężów zaufania z ramienia PSL⁵⁵.

W wyniku różnorodnych działań aparatu bezpieczeństwa do dnia wyborów na ziemi płockiej rozwiązaniu uległy wszystkie zarządy gminne oraz 72 koła gromadzkie PSL⁵⁶. Najdłużej działały zarządy w Białej, Drobinie i Rogozinie⁵⁷. Oficjalnie funkcjonowały także koła miejskie w Płocku, jednak nie przejawiały one żadnej aktywności, gdyż część ludowców zasilila szeregi PPS, natomiast pozostali „rozeszli się”⁵⁸. Ludowcy spod znaku Mikołajczyka przechodzili do SL, PPS, rzadziej do PPR. Były też takie osoby, które rezygnowały z działalności politycznej, nie wierząc w możliwość zmiany sytuacji społeczno-politycznej w opanowanym przez komunistów kraju⁵⁹. Peeselowcy, którzy decydowali się na wystąpienie z szeregów stronnictwa, zdawali legitymacje na ręce funkcjonariuszy UB i MO, a nawet członków partii komunistycznej⁶⁰. Część z nich decydowała się na wydawanie oświadczeń potępiających politykę Stanisława Mikołajczyka i PSL. Jedno z nich

⁵² AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 79, Raport pełnomocnika MBP z przygotowań do wyborów w powiecie płockim, 23 XII 1946 r.

⁵³ J. Pawłowicz, dz. cyt., s. 66.

⁵⁴ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 239, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

⁵⁵ Tamże, k. 212, Sprawozdanie z akcji wyborczej pełnomocnika MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim, 23 I 1947 r.

⁵⁶ AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 80, Sprawozdanie pełnomocnika MBP z przebiegu wyborów w powiecie płockim w dn. 19 I 1947 r.

⁵⁷ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 2, k. 137, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 18-28 XII 1946 r.

⁵⁸ AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 80, Sprawozdanie pełnomocnika MBP z przebiegu wyborów w powiecie płockim w dn. 19 I 1947 r.

⁵⁹ AIPN, sygn. 00495/491, k. 170, Sprawozdanie zastępcy komendanta powiatowego MO ds. polityczno-wychowawczych w Płocku za okres 1-30 IX 1946 r.

⁶⁰ Tamże, k. 176, Sprawozdanie zastępcy komendanta powiatowego MO ds. polityczno-wychowawczych w Płocku za okres 1-30 XII 1946 r.

opublikowała „Jedność Mazowiecka”, tuba propagandowa płockich komunistów: „My Zarząd gminny PSL-u gm. Bodzanów zrozumieliśmy błędną politykę prezesa Mikołajczyka, który sprowadził nas na manowce, po prostu otumanili nas wrogo nastawiając wobec społeczeństwa. My nie chcemy popierać tych, którzy za obce pieniądze prowadzą nas do zniszczenia, nasyłają was do więzień, nie chcemy popierać band leśnych, nie chcemy my rolnicy, aby pod naszymi chłopskimi skrzydłami kryli się ludzie niewytopionego jeszcze ostatecznie w Polsce faszyzmu z Mikołajczykiem na czele, którzy wprowadzili nas w błąd dla swoich interesów. My chcemy pracować społecznie, mieć sumienie i dążyć do szybkiej odbudowy Kraju”⁶¹. Podobne oświadczenia złożyli działacze ze wsi Cekanowo w gm. Bielsk i Nowe Gulczewo w gm. Słupno⁶².

Legitymacje partyjne zdał na ręce starosty płockiego cały Zarząd Powiatowy PSL, a jego dotychczasowa siedziba mieszcząca się przy ul. Kościuszki 8 została w styczniu 1947 r. przekazana na potrzeby Powiatowego Związku Samopomocy Chłopskiej⁶³. Obok płockich władz w okresie kampanii wyborczej rozwiązaniu uległy bądź zostały zawieszony zarządy powiatowe stronnictwa w Garwolinie, Gostyninie, Grójcu, Kutnie, Łęczycy, Mińsku Mazowieckim, Mławie, Ostrowi Mazowieckiej, Przasnyszu, Pułtusku i Węgrowie⁶⁴.

Według kierownictwa PUBP w Płocku okres poprzedzający wybory przebiegł spokojnie. Wszystkie komisje urzędujące w lokalach wyborczych od 17 grudnia 1946 r. były opanowane przez komunistów. Lokale obsadzili uzbrojeni ubecy i milicjanci, natomiast gminy wiejskie patrolowały grupy propagandowo-ochronne WP⁶⁵. Bezpieka miała do pomocy 25 dobrze uzbrojonych członków PPR i 25 słabo uzbrojonych pepeesowców, a także straże pożarne i przemysłowe, które skoszarowano na czas głosowania⁶⁶. Do dyspozycji ubecy mieli także park

⁶¹ *Nie chcemy PSL-u*, „Jedność Mazowiecka”, 1 I 1947.

⁶² Tamże.

⁶³ AIPN, sygn. 00495/491, k. 180, Sprawozdanie zastępcy komendanta powiatowego MO ds. polityczno-wychowawczych w Płocku za okres 1-31 I 1947 r.

⁶⁴ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 213, Sprawozdanie z akcji wyborczej pełnomocnika MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim, 23 I 1947 r.

⁶⁵ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 2, k. 136, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 8-18 XII 1946 r.

⁶⁶ Tamże, k. 143, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 8-18 I 1947 r.

samochodowy, który umożliwiał im nie tylko szybkie przemieszczanie się między lokalami wyborczymi, ale także dowóz mieszkańców powiatu do urn. Dwa dni przed wyborami odbyło się zebranie kierownictwa UB z dyrektorami szkół średnich, którzy przyjęli na siebie obowiązek utrzymania spokoju i porządku podczas głosowania⁶⁷. Także starosta płocki spotkał się z naczelnikami administracji niezespolonej w celu omówienia akcji wyborczej „w myśl polityki rządu”⁶⁸.

W dniu wyborów władze bezpieczeństwa nie odnotowały napadów ani na lokale wyborcze, ani na ochraniających je funkcjonariuszy UB i MO. Nie oznacza to jednak, że wybory przebiegły bez zakłóceń. Wręcz przeciwnie, ubecy i milicjanci „pod karabinami” zmuszali wyborców do oddawania głosów na listę Bloku Stronnictw Demokratycznych⁶⁹. Także członkowie obwodowych komisji wyborczych dopuszczali się licznych nadużyć, namawiając wyborców do głosowania na zablokowaną listę. „W Obwodowej Komisji Wyborczej w Wyszogrodzie, Obwód Nr 31, zmuszano wyborców do głosowania pod terrorem. Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej sprawdzał pod światło jaki numer znajduje się na kopercie. Kartki z nr 1 wyjmował, a wkładał nr 3” – pisał kilka dni po wyborach pełnomocnik listy kandydatów PSL na posłów⁷⁰. Ponadto dochodziło do pobic osób biorących udział w akcie wyborczym. Na przykład w obwodzie nr 23 w gm. Rębowo funkcjonariusze UB zatrzymali jednego z działaczy PSL, po czym zrewidowali go i po odnalezieniu karty do głosowania na listę nr 1 dotkliwie pobili⁷¹.

Mimo wszechobecnego aparatu represji zdarzały się próby bojkotu wyborów. Tak było np. w gm. Rębowo, gdzie część chłopów odmówiła udziału w akcie wyborczym, jednak pod naciskiem wojskowych grup propagandowo-ochronnych wyborcy ostatecznie wzięli udział w głosowaniu⁷². Ludowcy doskonale zdawali sobie sprawę, że wyniki

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ APW, UWW, WSP, sygn. 183, k. 16, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za okres I I-I IV 1947 r.

⁶⁹ C. Osekowski, dz. cyt., s. 141-142.

⁷⁰ AAN, BGKW, sygn. 18, k. 11, Protest pełnomocnika listy kandydatów PSL na posłów przeciwko ważności wyborów w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 31 I 1947 r.

⁷¹ Tamże.

⁷² AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 238, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

wyborów zostaną przez komunistów sfalszowane. Potwierdza to agent „Figura”, który donosił płockiemu UB, że w jednej z gmin chłop „chodził po wsi i opowiadał[,] że te wybory[,] które są[,] to nie będą ważne, że robią to pod przymusem by głosować na 3[,] napędzają ludzi prawie pod karabinem, więc wybory muszą się odbyć jeszcze raz”⁷³.

W płockim okręgu wyborczym uprawnionych do głosowania było 265 180 osób, przy czym udział w głosowaniu wzięło 250 997, tj. 95 proc. wyborców⁷⁴. Z braku odpowiednich materiałów źródłowych trudno stwierdzić, ilu mieszkańców ziemi płockiej pozbawiono w oparciu o art. 2 ordynacji wyborczej prawa do głosowania. Wiadomo jednak, że z grupy tej prawo wyboru przywrócono 152 osobom⁷⁵. Według Okręgowej Komisji Wyborczej w Płońsku za blokiem opowiedziało się 222 407 osób, za PSL – 19 347, SP – 2554, natomiast za PSL „Nowe Wyzwolenie” 5396 wyborców⁷⁶. W Płockiem Blok Stronnictw Demokratycznych poparły 55 443 osoby, PSL – 3425, natomiast liczba głosów oddanych na pozostałe listy przedstawiała się następująco: PSL „Nowe Wyzwolenie” – 702, SP – 322⁷⁷. W sposób jawny i zorganizowany oddało swoje głosy aż 73 proc. uprawnionych; nieco więcej w powiatach Przasnysz (85 proc.) i Płońsk (75 proc.)⁷⁸. Wszystkie siedem mandatów przypadających na okręg zdobyli kandydaci bloku: Hilary Chełchowski i Mieczysław Tureniec z PPR, Jan Grubecki i Michał Gwiazdowicz z SL, Wincenty Kępczyński i Stefan Pernej z PPS oraz Lesław Wysocki z SD⁷⁹. Do sejmu z ziemi płockiej weszli: Kępczyński (przewodniczący

⁷³ AIPN, sygn. 0206/124, cz. 3, k. 145, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 18-28 I 1947 r.

⁷⁴ AAN, BGKW, sygn. 17, k. 9, Zestawienie wyników głosowania w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 21 I 1947 r.

⁷⁵ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 237, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

⁷⁶ AAN, BGKW, sygn. 17, k. 9, Zestawienie wyników głosowania w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku, 21 I 1947 r.

⁷⁷ Tamże, k. 12, 14-15, Wykaz wyników głosowania w Okręgu Wyborczym nr 3 w Płońsku. Zbliżone wyniki wyborów podały także władze bezpieczeństwa: PSL – 3480, SP – 305, Blok Stronnictw Demokratycznych i Związków Zawodowych – 55 723, PSL „Nowe Wyzwolenie” – 762; zob. AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 81-82, Wykaz wyników głosowania według obwodów z powiatu płockiego.

⁷⁸ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 238, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

⁷⁹ K. Dobrosielski, dz. cyt., s. 261.

Miejskiego Komitetu PPS w Płocku) oraz Pernej (przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej oraz Powiatowego Komitetu PPS w Płocku)⁸⁰. Wyniki wyborów zakwestionowały władze naczelne PSL. Liczne protesty składane na ręce Generalnego Komisarza Wyborczego w Warszawie pozostały jednak bez echa. Według opozycji w płockim okręgu wyborczym PSL zdobył ok. 70 proc. głosów⁸¹.

„Zwycięstwo” Bloku Stronnictw Demokratycznych płocki komuniści świętowali cztery dni po wyborach. 23 stycznia 1947 r. o godz. 14.00 przed Ratuszem na Starym Rynku w Płocku odbyła się wielka manifestacja z okazji wygranej. Wzięło w niej udział – jak podają różne źródła – od 5 do 8 tys. osób, a wśród nich przedstawiciele wszystkich partii politycznych wchodzących w skład bloku (oczywiście przeważali członkowie i sympatycy PPR), związków zawodowych i organizacji młodzieżowych, a także zwykli mieszkańcy Płocka i powiatu płockiego⁸².

Nastroje mieszkańców województwa warszawskiego po wyborach scharakteryzował ppłk Tadeusz Paszta: „Na ogół wszystkie warstwy społeczeństwa przyjęły wynik wyborów z zadowoleniem. Jednostki jednakowoż żaliły się, iż głosowanie odbyło się pod naciskiem Urzędu Bezpieczeństwa i wojska oraz że Anglia nie uzna tych wyborów[,] i że jeszcze w bieżącym roku zostaną rozpisane nowe wybory”⁸³. Natomiast ppor. Waldemar Brycki w sprawozdaniu z przebiegu wyborów do sejmu konstytucyjnego napisał: „Nastroje ludności tak przed wyborami[,] jak też i po wyborach są bardzo dobre, każdy z zadowoleniem opowiada o wygranej Bloku Demokratycznego. Wśród ludności można zauważyć wielkie zaufanie do Polskiej Partii Robotniczej, która na terenie powiatu przekroczyła liczbę 8000 [członków]”⁸⁴. Czy w rzeczywistości po 19 stycznia zapanowała w Płockiem taka euforia? Zdecydowanie nie. W jednym ppor. Brycki się nie mylił: bez względu na podaną przez niego

⁸⁰ A. Panek, dz. cyt., s. 9.

⁸¹ K. Dobrosielski, dz. cyt., s. 258; C. Osękowski, dz. cyt., s. 146-153.

⁸² AIPN, sygn. 0206/124, cz. 3, k. 144, Raport dekadowy szefa PUBP w Płocku za okres 18-28 I 1947 r.; *Uroczysty obchód w Płocku z okazji zwycięstwa Bloku Stronnictw Demokratycznych w wyborach*, „Jedność Mazowiecka”, 26 I 1947.

⁸³ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 250, Dodatkowe sprawozdanie szefa WUBP w Warszawie z akcji wyborczej, 19 II 1947 r.

⁸⁴ AIPN, sygn. 00231/86, t. 60, k. 80, Sprawozdanie pełnomocnika MBP z przebiegu wyborów w powiecie płockim w dn. 19 I 1947 r.

liczbę członków PPR, partia ta była wówczas najliczniejszym ugrupowaniem politycznym w powiecie. Szeregi wzrosły także wśród członków SL. W marcu do tej prokomunistycznej partii chłopskiej należało podobno 5 tys. osób, przy czym zdecydowana większość z nich wywodziła się z mocno wówczas rozbitego ugrupowania Stanisława Mikołajczyka⁸⁵. W sprawozdaniu za marzec 1947 r. starosta płocki pisał lakonicznie: „Po wyborach, które dały bezapelacyjne zwycięstwo str[onni]ctwom] demokratycznym, nastąpiło pewnego rodzaju stopnienie działalności stronnictw politycznych”⁸⁶. Odnosiło się to w szczególności do PSL, które mimo całkowitego rozbitcia nadal cieszyło się w powiecie niemałym poparciem.

Ocena WUBP w Warszawie i podległych mu terenowych jednostek w przygotowaniach do wyborów nie wypadła jednak najlepiej. Pełnomocnik MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim w swoim sprawozdaniu z akcji wyborczej szczególnie negatywnie wypowiadał się o kierownictwie powiatowych struktur bezpieki. Złą ocenę wystawił szefom urzędów w Działdowie, Grójcu i Ostrołęce, których przedstawił jako osoby niezdolnie do kierowania urzędem⁸⁷. W podobnym tonie wypowiedział się także pełnomocnik MBP na Okręg Wyborczy nr 3, który zarzucił funkcjonariuszom UB „brak wyrobienia politycznego”, natomiast pracę powiatowych urzędów określił jako chaotyczną, pozbawioną jakiegokolwiek planu działania. Zwrócił także uwagę na nie najlepsze relacje panujące między funkcjonariuszami UB a przywódcami lokalnych struktur PPS i SD, które cechował narzucony przez tych pierwszych znaczny dystans. Delegat MBP zaatakował szefa PUBP w Ciechanowie, nazywając go osobą „mało inteligentną” i „wielkim materialistą”, zaspokajającą wyłącznie potrzeby swoje i własnej rodziny. Chwalił za to szefów urzędów z Gostynina, Płońska i Pułtuska oraz zastępców szefów urzędów z Ciechanowa i Płocka, nazywając ich osobami „inteligentnymi” i „obytymi towarzysko”⁸⁸. Pozytywna ocena nie wpłynęła jednak na dalszą karierę ppor. Sergiusza

⁸⁵ APW, UWW, WSP, sygn. 183, k. 2, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za luty 1947 r.

⁸⁶ Tamże, k. 11, Sprawozdanie sytuacyjne starosty płockiego za marzec 1947 r.

⁸⁷ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 219-220, Sprawozdanie z akcji wyborczej pełnomocnika MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim, 23 I 1947 r.

⁸⁸ AIPN, sygn. 00231/86, t. 58, k. 226, Raport pełnomocnika MBP na Okręg Wyborczy nr 3, [b.d.w.].

Niczyporuka, który zrezygnował z pracy w urzędzie w połowie 1948 r. Szef PUBP w Płocku, ppor. Stefan Gołębiowski, nie został wymieniony przez żadnego z pełnomocników, co może oznaczać, że w opinii przełożonych nie wyróżnił się niczym szczególnym.

Mimo nie najlepszej oceny pracy WUBP w Warszawie, w tym także powiatowych urzędów bezpieczeństwa publicznego w Okręgu Wyborczym nr 3, bezpieka odegrała nieocenioną rolę w przygotowaniu wyborów i sfałszowaniu wyników głosowania. Dotyczy to także funkcjonariuszy PUBP w Płocku. Pełnomocnik MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim pisał po 19 stycznia 1947 r.: „Dzięki umiejętnie zastosowanej przez organa bezpieczeństwa taktyce nękania i werbowania aktywu PSL na rozbiście stronnictwa, dzięki wydatnej pomocy grup propagandowo-ochronnych WP w terenie, dzięki sparaliżowaniu przez wojsko podziemia, jesteśmy świadkami odchodzenia całych zarządów powiatowych, gminnych i gromadzkich kół od organizacji. Na ten proces wpłynęły też aresztowania i zasądzenia na karę śmierci przez sądy doraźne aktywistów PSL, współdziałających z bandami”⁸⁹. W swoich działaniach płocky funkcjonariusze niczym nie różnili się od ubeków chociażby z Płońska, Pułtuska czy Mławy⁹⁰. Stosowali te same brutalne metody, które doprowadziły nie tylko do odpływu miejscowych działaczy z PSL, a co za tym idzie do likwidacji terenowych ogniw stronnictwa, ale także do zawieszenia działalności Zarządu Powiatowego, co kierownictwo płockiej policji politycznej mogło uznać za swój największy sukces.

⁸⁹ Tamże, k. 213, Sprawozdanie z akcji wyborczej pełnomocnika MBP ds. wyborczych w województwie warszawskim, 23 I 1947 r.

⁹⁰ Zob. np.: K. Wiśniewski, *Organizacja i przebieg wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1947 r. w powiecie pułtuskim*, w: *Powiat Pułtusk w pierwszej dekadzie rządów komunistycznych*, red. K. Krajewski, Warszawa 2008, s. 317-345; M. Żuławnik, *Działania Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Płońsku wobec ruchu ludowego w okresie referendalno-wyborczym (1946-1947)*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego” 2010, nr 26, s. 77-88; tenże, *Udział Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Mławie w likwidacji Polskiego Stronnictwa Ludowego przed wyborami do Sejmu Ustawodawczego w 1947 r.*, „Ziemia Zawkrzeńska” 2012, t. 16, s. 97-106.